

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР
АКАДЕМИЯСИ МИНТАҚАВИЙ БЎЛИМИ
ХОРАЗМ МАЪМУН АКАДЕМИЯСИ**

**ХОРАЗМ МАЪМУН
АКАДЕМИЯСИ
АХБОРОТНОМАСИ**

Ахборотнома ОАК Раёсатининг 2016-йил 29-декабрдаги 223/4-сон қарори билан биология, қишлоқ хўжалиги, тарих, иқтисодиёт, филология ва архитектура фанлари бўйича докторлик диссертациялари асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган

2023-4/4

**Вестник Хорезмской академии Маъмуна
Издается с 2006 года**

Хива-2023

Бош муҳаррир:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.

Бош муҳаррир ўринбосари:

Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.

Таҳрир хайати:

Абдуллаев Икрам Искандарович, б.ф.д., проф.
Абдуллаева Муборак Махмусовна, б.ф.д., проф.
Абдуҳалимов Баҳром Абдурахимович,
т.ф.д., проф.
Агзамова Гулчехра Азизовна, т.ф.д., проф.
Аимбетов Нагмет Каллиевич, и.ф.д., акад.
Аметов Якуб Идрисович, д.б.н., проф.
Бабаджанов Хушнот, ф.ф.н., проф.
Бекчанов Даврон Жуманазарович, к.ф.д.
Буриев Хасан Чутбаевич, б.ф.д., проф.
Ганджаева Лола Атаназаровна, б.ф.д., к.и.х.
Давлетов Санжар Ражабович, тар.ф.д.
Дурдиева Гавҳар Салаевна, арх.ф.д.
Ибрагимов Бахтиёр Тўлаганович, к.ф.д., акад.
Исмаилов Исҳақжон Отабаевич, ф.ф.н., доц.
Жуманиёзов Зоҳид Отабаевич, ф.ф.н., доц.
Жуманов Мурат Арепбаевич, д.б.н., проф.
Кадирова Шахноза Абдухалиловна, к.ф.д., проф.
Каримов Улугбек Темирбаевич, DSc
Курбанова Саида Бекчановна, ф.ф.н., доц.
Кутлиев Учқун Отобоевич, ф-м.ф.д.
Ламерс Жон, қ/х.ф.д., проф.
Майкл С. Энжел, б.ф.д., проф.
Махмудов Рауфжон Баходирович, ф.ф.д., к.и.х.
Мирзаев Сирожиддин Зайниевич, ф-м.ф.д., проф.
Мирзаева Гулнара Саидарифовна, б.ф.д.

Пазилов Абдуваеит, б.ф.д., проф.
Раззақова Сурайё Раззоқовна, к.ф.ф.д., доц.
Рахимов Раҳим Атажанович, т.ф.д., проф.
Рахимов Матназар Шомуротович, б.ф.д.,
проф.
Рўзметов Бахтияр, и.ф.д., проф.
Садуллаев Азимбой, ф-м.ф.д., акад.
Салаев Санъатбек Комилович, и.ф.д., проф.
Сапарбаева Гуландам Машариповна, ф.ф.ф.д.
Сапаров Каландар Абдуллаевич, б.ф.д., проф.
Сафаров Алишер Каримджанович, б.ф.д., доц.
Сирожов Ойбек Очилович, с.ф.д., проф.
Сотилов Гойипназар, қ/х.ф.д., проф.
Тожибаев Комилжон Шаробитдинович,
б.ф.д., академик
Холлиев Аскар Эргашевич, б.ф.д., проф.
Холматов Бахтиёр Рустамович, б.ф.д.
Чўпонов Отаназар Отожонович, ф.ф.д., доц.
Шакарбоев Эркин Бердикулович, б.ф.д., проф.
Эрматова Жамила Исмаиловна, ф.ф.н., доц.
Эшчанов Рузумбой Абдуллаевич, б.ф.д., доц.
Ўразбоев Ғайрат Ўразалиевич, ф-м.ф.д.
Ўрозбоев Абдулла Дурдиевич, ф.ф.д.
Ҳажиева Мақсуда Султоновна, фал.ф.д.
Ҳасанов Шодлик Бекпўлатович, к.ф.н., к.и.х.
Худайбергана Дурдона Сидиқовна, ф.ф.д.

Хоразм Маъмун академияси ахборотномаси: илмий журнал.-№4/4 (100), Хоразм Маъмун академияси, 2023 й. – 267 б. – Босма нашрнинг электрон варианты - <http://mamun.uz/uz/page/56>

ISSN 2091-573 X

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси минтақавий бўлими – Хоразм Маъмун академияси

МУНДАРИЖА
ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Abdusamadov Z.N. Eastern and western storytelling: the origins, development and differences of narratives at the ends of the earth	5
Adizova O.I. Folklor janrining tarixi va taraqqiyot tamoyillari	6
Achilov O.R. Badiiy matn tahlilida “ilgari surish” vositalarining kognitiv-semantik yondashuvi	8
Allan Miller, Masharipova F., Joan Smith Miller, Matlatipova M. Enhancing students reading competence through read-aloud and content conversations in stem domain teaching	11
Amonova Z.Q., Nafetdinova Z.Sh. “Layli va Majnun” dostonida “so`z gavhari vasfi”	15
Ashirmatova M.J. Qishloq xo`jaligi terminlarining axborot-qidiruv tezaurusi	20
Atamuratova N.Y. Semantic and etymologic specifics of terms related to cosmetology and their translation into uzbek	22
Axmedova Sh.M. The medical terms (word analysis)	26
Babajanova H.M. Comparative analysis of English Somatic Phraseological Units with component	28
Baxronova M.A. Grammatik terminlarning semantik xususiyatlari	30
Beknazarova L. Sentences with using homogeneous parts	32
Boltaboeva U. The branches of typology according to the connection of language layers and their teaching problems	34
Choriyeva A.A. Aleksandr Faynbergning o`zbek adabiyotida tutgan o`rni	36
Davidov Yu.J. Ko`pma`nolilik hodisasi haqida ayrim mulohazalar	39
Davlatova V.O. Discourse on themes in the novel of dorris lessing’s “The grass is singing”	42
Dehqonova M.Sh. Adabiy tanqid va dramaturgiya	45
Djurayev D.M., Radjabova M.R. Xitoy tilini o` qitishda to` liqlovchilarning (补语) o`ziga xos xususiyatlari	47
Erkinov S., Kilicheva V. Difficulties in translating agatha christie’s murder on the orient express	50
Fayzullayev O.M., Baxronova M.A. Tilshunoslikda grammatik atamalarning semantik tahlili	53
Gaffurova G.R., Qobilova N.S. Badiiy asarlarda frazeologik birliklar talqini	56
G`aniyev F. La Fonten masallarida syujet, qahramon va kompozitsiya	60
Hakimova Z.T. Termin va terminologiya haqida nazariy qarashlar	62
Hotamova I.I. Chet el adabiyotdagi qo`shma so`zlarning kognitiv xususiyatlari	64
Ikramova M. Dramatik asarlar qurilishida til birliklarining lisoniy xususiyatlari	66
Imamova G.T. Hamid Olimjon asarlari matnida leksik birliklarning poetik imkoniyatlari	68
Ismatullayeva I.I. “Vatan” kontseptining leksik birliklar vositasida verballashuvi	71
Ismoilov I. Tarixiy haqiqat va badiiy talqin	73
Iskandarova Sh.M., Karimova Sh.B. Tilshunoslikda kvantitativlikning o`rganilishi	76
Israilov G`B.</b> Sakkokiyning na`t g`azali xususida	79
Jo`rayeva M.A. “Qasdi safar” asarining janri xususiyatlari	85
Karimova M. Ingliz va o`zbek tillarida kurash atamalarining struktural - semantik xususiyatlari	88
Khusinova Z.Kh. The negative consequences which arose from the absence of SEL in the classroom environment	93
Kuldashova N.B. Characteristics of terminology in linguistics	95
Maxmudova N.R. Badiiy matnlarda qo`llanilgan ornitonimlar	97
Mustafayeva M.B. Monologik matnlarda modal so`zlarning ishlatilish xususiyatlari	100
Narxodjayeva X. Rasmiy muloqotda lisoniy vositalar tanlovi va uning nutqiy muloqot mazmuniga ta`siri	102
Nasriddinov D.A`. The role of stylistic devices in literary translation	105
Nosirova D.M. Adabiyotshunoslik nazariyasida masal janrining tadqiqi	108
Ochilov U.S. Magik realizm adabiy oqim sifatida	111
Omonov B.X. Chog`ishtirilayotgan tillarda geologiya sohasiga oid terminlarning paydo bo`lishi va rivojlanishi tarixi	113
Otamuratova S.T. Shermuhammad Munis ijodida an`anaviy obrazlar	115
Otaxonova S., Yuldashev D.T. Zamonaviy nom-taxalluslar (nickname) haqida ayrim mulohazalar	118
Qobilova N.S., Atoeva Sh.A. Ingliz va O`zbek xalq maqollarda millat madaniyati	121
Qobilova N.S., Khasanova M.T. The main types of metaphor in english poetry	124
Qosimova M.B. Agronomiya terminologiyasining xarakterli tasniflari	127
Qurbonova D.F. The equivalentents of somatic proverbs in english and uzbek	129
Qurbonova M.J. Bolalarga xos nutqiy akt turlarining pragmatik tahlili	131

Qurbonova Sh.A. Kontsept kategoriyaning mohiyati va mazmuni xususida	133
Rahimova B.B. “Yurakniki bo‘lsin xotiram...”	136
Rahimova G., Fayziyeva Sh. Suyima G‘aniyevaning Alisher Navoiyni “Vaqfiya” asari haqidagi tadqiqoti	138
Rasulov Z.I., Ibragimova N.S. Rasmiy nutqda nutqiy aktlarning ifodalanishi	141
Safarova U.A., Trubina I.S., Ryabkova E.A. Status of contamination in modern french language	144
Saidova Z.Kh. Morphological analysis and structural classification of phraseological units	146
Salomova G.A. O‘zlashgan qisqartma so‘zlarning ingliz va o‘zbek tilshunosligida o‘rganilishi	149
Saparova M.F. Semantic-structural study of nouns for the Thesaurus of the Uzbek language	151
Shokirova Sh.Sh. Turli tizimli tillarda "iltimos" nutq akt turlari tadqiqi	155
Suvanov H.N. Badiiy adabiyotda koloritning millatga xos jihatlari	158
Suyarova Sh.T. Qishloq xo‘jaligi soha terminlarini tarjima qilishning lingvomadaniy jihatlari	162
Tilovov O., Isoqulova G. O‘zbek va xitoy tilida frazeologik birliklarning o‘rni	164
To‘xtasinova Sh.A. Ingliz va o‘zbek tillari frazeologiyasida “sevgi” konseptining kontrastiv tadqiqi	166
Tursunov M.M., Jalilov B.X. Ingliz va o‘zbek tillarida turli sohalarda neologizmlarning kirib kelishi tahlili	170
Ubaydullayeva M.O’. Variability of the semantic content of the concept "conceptual lacuna"	174
Ullieva S.Kh. Speech portrait of a hero from the point of view of linguistics	176
Xalilova G.A., Xalilova Z.N. Theoretical notions of publicistic style translation	179
Xamidova T.R. Chet tillarda mutaxassislikka oid matnlarning terminologik jihati	181
Xamrayeva Z.X. Murakkab sintaktik yaxlitlik lingvistik matn vositasi sifatida	183
Xo‘janiozova Y. “Ufqqlarning chin oshig‘i” asari xususida	186
Xodjayeva D.I., Azamova G.A. Analysis of several neologisms that entered the uzbek language	189
Xolmatova N.N. Isajon Sultonning “turmush” hikoyasida globallashuv muammolarining yoritilishi	191
Xudoyberdiyeva R.A., Ashirmatova M.J. Qishloq xo‘jaligiga oid terminlarning milliy va xalqaro ma‘lumotlar bazalarining xususiyatlari	194
Zoxidova G.T. The concept of linguistic identity in english and uzbek	196
Абдувалиев М.А. Концептларни тасвирлаш ва моделлаштиришнинг лингвокогнитив методикаси	200
Абдувахובה У.М. Актуализация прагматических особенностей текста в процессе перевода	202
Агзамова Д.Б. Хотира феноменининг ўзбек халқи оламининг илмий манзарасида концептуализация ходисаси	205
Адилова Д.К. Проблемы правильного перевода технических терминов	207
Азизова Н.Б. Развитие концепта "мать" в культурных традициях и в религиях	210
Азимова А. Медиа дискурс как объект лингвистики и межкультурной коммуникации	213
Алимов Т.Э. Немис, ўзбек ва рус тилларида кийимга оид лексика	216
Аширбаева Д. Мурожат бирликлари дискурсининг оператори сифатида	219
Бабаджанов Х., Палванова Ш. Названия лиц в тюркизме	222
Бозорова М.А. Реалии и трудности при их переводе	225
Вахидова Ф.М. Ўзбек юридик терминларининг лексик семантик хусусиятлари	227
Гибайдуллина В.Р. Роль латинского языка в пополнении словарного состава русского языка	230
Гибайдуллина Ф.Р. Ономастические ориентализмы в очерках А.С.Пушкина «Путешествие в Арзрум»	234
Икромхонова Ф. Марк Твен асарларида образлар тизими	238
Каримов Х.А. Функция эквивалентности и безэквивалентности в сопоставлении русских и узбекских фразеологизмов	240
Каримова У.Д. Мукаддас манбаларнинг инглизча таржималари	243
Кумакбаева Г.К. Этнолингвистиканинг ўзига хослигини таржима сифатида тан олиш	245
Мавлонова Н.А. Теоретические основы межъязыковой фразеологической общности	247
Мирсагатова П.А. Фразеологик маъно махсус семантик категория сифатида	249
Сабирова Н. Контекстуал синонимиянинг қўлланилиши	252
Сулайманова Н.Ж. Роль оценочных концептов в паремиологическом ландшафте мира	255
Тўраева М. Мухаммад Юсуф ва Иқбол Мирзо ижодида афғон уруши воқелиги талқини	261
Хасанова К.Б. Особенности англоязычной прессы	264

Xulosa qilib aytganda, nickname yoki zamonaviy nom-taxalluslar deganda, biz haqiqiy ism bilan bog'liq bo'lgan, esda qolish, shaxsiy xususiyatlarni yoki faoliyat turini aks ettirish, zamonasozlik – moda izida quvish kabi maqsadlarga erishish uchun zarur bo'lgan ibora bilan ta'minlangan uydirma yoki o'zgartirilgan shaxsiy ismni tushunamiz. Zamonaviy nom-taxalluslar boshqa antroponimlarga nisbatan faol pozitsiyani egallaydi, tarkibiy va funksional ixtisoslashuvi bilan ajralib turadi va faol sun'iy nominatsiyaning namoyon bo'lishi uchun dolzarb bo'lgan onomastik leksikon guruhini ifodalaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Мочалкина К.С. Псевдонимы в системе современной русской антропонимии: Дис. ... филол. наук. – Волгоград, 2004.
2. Ономастик бирликларнинг социолингвистик, этнолингвистик, лингвопоэтик, лингвокультурологик тадқиқи масалалари. \ Халқаро илмий-амалий конференция материаллари. – Тошкент, 2022.
3. Qorayev T., Vohidov B. Taxalluslar. – Toshkent: Fan, 1979.
4. Суперанская А.В. Структура имени собственного. Фонология и морфология А.В. Суперанская. – М.: Наука, 1969.
5. Юлдашев Д. Атоқли отларнинг антропоцентриқ тадқиқи. Монография. – Тошкент: Sharq ma'rifati nashrmatbaa uyi, 2020. – Б.99.
6. O'zbek tilining izohli lug'ati. 4-j. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2008.
7. "eke-name, n." (<http://www.oed.com/view/Entry/60061>), OED Online, Oxford University Press, June 2017, retrieved 1 September 201.
8. "nickname" (<http://www.etymonline.com/index.php?term=nickname>), Online Etymology Dictionary, retrieved 2007-08-31.

UO'K 82

INGLIZ VA O'ZBEK XALQ MAQOLLARDA MILLAT MADANIYATI

N.S.Qobilova, PhD, dots., Buxoro Davlat Universiteti, Buxoro

Sh.A.Atoeva, magistrant, Buxoro Davlat Universiteti, Buxoro

Annotatsiya. *Ushbu maqolada ingliz va o'zbek xalq maqollari xalq og'zaki ijodining paremiologiya sohasi bo'yicha o'rganildi va o'ziga xos bir qancha xususiyatlari bilan xalq og'zaki ijodining boshqa janrlaridan farqlandi. Bundan tashqari maqollarda ibratlilik, pand-nasihati kabi jihatlar ustun turishi orqali o'zining umuminsoniy jihatlarini ko'rsatildi.*

Kalit so'zlar: *paremiologiya sohasi, lingvokulturologik jihatlar, o'zbek xalq maqollari, jismoniy va ijtimoiy atmosfera, ingliz xalq maqollari, milliy mentalitet, milliy xarakter.*

Аннотация. *В данной статье английские и узбекские народные пословицы изучались в области паремологии фольклора и выделялись среди других жанров народного фольклора рядом уникальных особенностей. Кроме того, пословицы проявляли свои универсальные аспекты через преобладание таких аспектов, как примерность и увещание.*

Ключевые слова: *область паремологии, лингвокультурологические аспекты, узбекские народные пословицы, физическая и социальная атмосфера, английские народные пословицы, национальный менталитет, национальный характер.*

Abstract. *In this article, English and Uzbek folk proverbs were studied in the field of paremiology of folklore and differed from other genres of folklore with several unique features. In addition, proverbs showed their universal aspects through the predominance of aspects such as exemplification and admonition.*

Key words: *field of paremiology, linguistic and cultural aspects, Uzbek folk proverbs, English folk proverbs, national mentality, national character, linguistic paradigm, national color.*

Til, falsafa va badiiy ijodning o'ziga xos holati sifatida yuzaga kelgan xalq maqollari folklorning ixcham shakli, lekin teran mazmunga ega bo'lgan bir janridir. Xalqimizda san'atkorlar ko'p. Bu iste'dodlarning ba'zilari go'zal san'at asarlarini yaratish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Chiroyli san'at asari ko'p asrlik hayotiy tajribalar va kimningdir o'z hayot tarzining ramzidir. Shuningdek, u insonning munosabati, tabiati va hayotga bo'lgan qarashlarini ko'rsatadigan oynadir. Masalan, "Ser Frensis Bekon oilasi" kartinasida rassom jamiyat va oilaga qanday qarashini ko'rsatadi. Rassomning munosabati rasmda yaqqol namoyon bo'ladi. Xalq donishmandligi xalq og'zaki ijodining zich va chuqur ma'noga ega turidir. Har bir maqol jamiyatning qadriyatlarini va e'tiqodlarini etkazish usulidir. Xalq donishmandligi kimningdir nutqida, nafisligida, aql-zakovatida, fikrlash qobiliyatida namoyon bo'ladi. "So'zdan ko'ra amal balandroq" degan maqol bunga yorqin misol bo'la oladi. Xalq donoligi, shuningdek, kimningdir mantiq va muammolar bilan shug'ullanishi bilan namoyon bo'ladi. Shuning uchun ham odamlar xalq donoligidan muammolarni hal qila olsalar, aqlli hisoblanadilar. Badiiy tilning ajoyib namunasi bo'lganligi uchun xalq maqoliga azaldan qiziqib keladi. Uning barcha

zamonlarning barcha so'z san'atkorlari tomonidan qo'llanilishi muhimdir. Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yassaviy, Rabgʻuziy, Lutfiy, Alisher Navoiy, Bobur, Abulgʻozi Bahodirxon, Munis, Ogahiy, Nodira, Muqimiy, Furqat, Avaz, Hamza, Sadridin Ayniy, Fitrat, Choʻlpon, Abdulla Qodiriy, Oybek, Gʻafur Gʻulom va boshqa oʻnlab ijodkorlarning asarlari sinchiklab oʻrganilsa, ularning tarkibida qanchadan qancha maqollar baʼzan aynan, baʼzan oʻzgartirilgan holda mavjudligiga ishonch hosil qilamiz.

Tilshunos olim, folklorshunos va etnograf Mahmud Koshgʻariyning ijod faoliyati va uning «Devoni lugʻotit turk» asari bunga yorqin misodir. «Devon»da turli munosabatlar bilan turkiy xalqlar orasida keng tarqalgan 400 ga yaqin maqol va matallar ham yozilgan, ularning aksariyati bugun ham ayrim oʻzgarishlar bilan tilimizda muvaffaqiyatli ravishda ishlatilmoqda. Bu oʻrinda adabiyotimiz tarixida maqollar asosida yaratilgan asarlar ham mavjudligini taʼkidlab kerak. Misol uchun, Muhammad Sharif Gulxaniyning «Zarbulmasal» asari ichida 300 dan koʻpmaqol bor. Yoki, Sulaymonqul Rojiiy oʻzining «Zarbulmasal» asarida 400 dan oshiq maqolni sheʼriy vaznga solganligi ham eʼtiborga loyiq hodisadir.

Maqollar - bu kuzatuvlarni qatʼiy ravishda hujjatlashtiradigan koʻp yillik hayotiy tajribalar toʻplami. Ular qatʼiy qutblarga ega boʻlgan toʻliq fikrdir va ular turli kontekstlarda turli xil maʼnolarga ega boʻlishi mumkin boʻlsa-da, ularning maʼnolari doimo mos keladi. Biroq, maqolning maʼnosi u qoʻllanilgan muayyan kontekstga qarab oʻzgarishi mumkin. Misol uchun, **tuz** soʻzi hozirda mineral moddani anglatadi. Tarixan tuz soʻzi **toʻgʻri, odobli; dala, tekislik** maʼnolarini bildirgan va faqat maqollardagina saqlanib qolgan: **Qiz saqlasang, tuz saqla. Tuzdagi bilan emas, uydagi bilan boy.** Bundan tashqari, **mehnat** soʻzining azob-uqubat, baxtsizlik maʼnosini ham faqat maqollarda yoki ayrim shevalardagina uchratish mumkin: **Mehnat ham egiz-egiz, Davlat ham egiz-egiz.**

Maqollar rasm yoki sheʼrga oʻxshaydi. Ular bir soʻzdan juda koʻp turli xil maʼnolarga ega va ularning barchasini misollarda topish mumkin. Qaysi bir maqol tarkibida kelishiga qarab bir dona **yomon** soʻzi yomonlikdan tashqari **xudbinlik, tekinxoʻrlik, egrilik, insofsizlik, dushmanlik, qoʻrqoqlik, nodonlik, ilmsizlik, odobsizlik, baxillik, manmanlik, noshudlik, yolgʻonchilik, sabrsizlik, bevafoqlik, ochkoʻzlik, nomussizlik, isrofgarchilik** va hokazo maʼnolarni biladiradi. Bu — maqollarda soʻzlarning maʼno imkoniyatlari naqadar kengligini koʻrsatib beradi.

Maqollar ogohlantirish qoʻngʻirogʻiga oʻxshaydi, bu fikrni yanada aniqlik qiladi. Bu ularni yanada kuchli va samarali qiladi. Misol uchun ingliz maqolida **The labourer is worthy, of his hire** ishlab topilgan har qanday boylik inson uchun rizqli boʻlishi ishlamay topilgan boylik toʻqmoq boʻlishi haqida ketmoqda. Bu maqolga mos ravishda **Ish qilganga qop-qop, Qilmaganga boʻsh qop.** koʻrish mumkin. Maqollardan koʻronib turibiki, halol mehnatdan kelgan boylik faqat yaxshilik olib kelishi, inson har doim harakatda boʻlishi sifatida aytilgan. Biror ishni yaxshi biladigan odamlar koʻpincha yaxshi natijalarga erishadilar. Ikkala maqolda ham bir xil maʼno bor.

Bilamizki, xalqimiz marhumlarga alohida hurmat koʻrsatadi. Tiriklik chogʻida qanchalik yomon boʻlishmasin, ular haqida yomon soʻz aytishdan, garchi toʻgʻri boʻlsa ham, tiyiladi. Biroq Maqolda bunday kishilarning tazariga ham ishilar istar-istamas kelishi, tilida aytmasa ham, dilida ularning aslida kim boʻlganini unutmasligi oʻz ifodasini topgan. Bunday qatʼiy hukmda oʻziga xos ogohlantirish holati tasvirlangan.

Koʻpni yomonlagan koʻmilar

Bu maqolda yerda halok boʻlar, el nazaridan qolar degan maʼno ifodalangan. Hisoblashgan doʻst emas. Baʼzi kishilar arzimaz xizmatlarini ham doʻstga minnat qilishadi. Bu yerda soʻz oʻsha haqda ketmoqda. Hisobli doʻst ayrilmas. Bu maqolda esa doʻst kishi doʻstning yaxshiliklarini unutmasligi, doimo yodda tutishi kerak, degan maʼno ifodalanmoqda.

Maqollar “sintaktik birliklar” deb ataladigan kichikroq birliklardan tuzilgan. Bu birliklar maqollarning tuzilishini shakllantirishga yordam berishi bilan ahamiyatlidir. Maqollar koʻpincha butun, bir qismli maqoldan iborat boʻlib, baʼzan rasm ham qoʻshiladi. Oʻzbek va ingliz maqollarida bu tuzilishga oʻxshash jihatlari koʻp.

- **Zeal without knowledge is fire without light- Bilmaganning bilagi tolmas**
- **A word in season- Vaqtida ogohlantirmoq — doʻstning ishi.**
- **Waste-words—Bekorchi dan bemaza gap**
- **Words are but wind- Gap bilguncha ish bil**

Aksarivat maqollarda tavsiflovchi birinchi qism va asosiy fikrni umumlashtiruvchi xulosa mavjud.

- Where there are women and geese, there wants no noise.
- Xotinning qaqildog'i - tegirmonning shaqildog'i.
- Work shall not eat, He that will not.
- Ishlamagan — tishlamas, Ishyoqmasga kun kulmas.

“Besh vaqt namoz o'qing” degan maqol o'zbek madaniyatida keng tarqalgan maqol bo'lib, u islom dinining o'zbek xalqi uchun qanchalik ahamiyatli ekanligini ko'rsatadi. Besh vaqt namoz Islomda besh vaqt namozdan biridir. Shuning uchun ham maqollarda bu ibora ko'pincha umumiy hayotiy vaziyatlarni tasvirlash uchun ishlatiladi.

O'zbek maqollarini o'rganish uzoq va qiziqarli tarixdir. Bugungi kunda folklorshunoslar bu so'zlarga qiziqib, ularni o'rganishning yangi usullarini izlamoqda. Maqollar bugungi kungacha qadrli bo'lib, butun dunyo olimlari tomonidan katta qiziqish bilan o'rganilmoqda. Hozirda tadqiqotchilar maqollarni jadal o'rganishmoqda va odamlar hali ham ularga katta qiziqish bildirmoqda. Maqollar bugungi kungacha muhim ahamiyatga ega bo'lib, tilshunoslar hali ham ular haqida yangi ma'lumotlarni qidirmoqdalar. Xalq maqollari shoir va yozuvchilarning xalq og'zaki ijodi sohasida qo'llagan mashhur ifoda shaklidir. Folklorshunoslar o'z ijodiga munosabati ijobiy ekanligini ko'rsatish uchun o'z asarlarida ko'pincha folklor maqollarini keltiradilar. Xalqimiz yaratgan maqollar ham mazmunan boy, ham badiiy jihatdan ajoyib. Ma'lum bo'lishicha, xalqimiz yaratgan maqollar nafaqat mazmunli, balki ko'rish uchun ham go'zaldir. Xalq maqollari ularni yaratgan xalq madaniyati va merosini aks ettirgani bilan ayniqsa mazmunlidir.

O'zbek maqollarini to'plash XIX asrda fan va madaniyat xodimlari tomonidan maqol to'plash bilan shug'ullana boshlagan. Bugungi kunda ham bu to'plamlar ko'plab ilmiy ishlarga asos bo'lib kelmoqda. O'zbek olimlaridan N. Ostroumov (1895), B. Rahmonov (1924), Sh. Jo'rayev (1926), H. Zarifov (1939, 1947), B. Karimov (1939), Sh. Rizayev, O'.Azimov, O'. Xolmatov (1941), M. Afzalov, S. Ibrohimov, S. Xudoyberganov (1958, 1960, 1965, 1978), R. Jumaniyozov (1964, 1967, 1970), E. Siddiqov (1976, 1986), B. Sarimsoqov, I. Haqqulov, A. Musoqulov, R. Zarifov (1978), B. Sarimsoqov, A. Musoqulov, M. Madrahimova (1981, 1984), Sh. Shomaqsudov, Sh. Shorahmedov (1987, 1990, 2001), T. Mirzayev, B. Sarimsoqov, A. Musoqulov (1989) kabi folklorshunoslar, fan va madaniyat xodimlari tomonidan tuzilgan turli xarakterdagi va turli hajmdagi maqollar to'plamlari nashr etildi. [ko'k kitob 3]

Maqollarning tasnifi odatda ularning qanday talqin qilinishiga bog'liq. Maqollarni o'rganayotgan shaxsqa qarab talqin qilishning ko'plab usullari mavjud. O'zbek folklorshunoslari odatda maqollarni ikki xil: ma'nosiga ko'ra yoki kelib chiqishiga ko'ra tasniflaydilar.

Alifbe tartibida: Maqollar alifbosi maqollar to'plamidan kelib chiqqanligi uchun afzallik hisoblanadi. Maqollarni topish oson, chunki ular mavzu asosida tashkil etilgan. Biroq, bu alifboning kamchiligi shundaki, maqol nima haqida ekanligini tushunish har doim ham oson emas, chunki u mavzu emas. Bu foydalanuvchining undan o'rganishini qiyinlashtirishi mumkin.

Mavzular tartibida: Bu tasnif o'zidan oldingisiga qaraganda murakkabroq bo'lib, mukammallik g'oyasiga asoslanadi. Ushbu turdagi tasnifdagi har bir mavzu guruhlariga bo'lingan va har bir guruh uchun material alifbo tartibida joylashtirilgan. Shu tarzda tuzilgan maqollar to'plamlari mavzu bo'yicha mavjud manbalar haqida umumiy ma'lumot berish bilan birga foydalanishni osonlashtiradi.

To'g'ri yoki ko'chma ma'no tashishiga ko'ra: Maqollarning semantik tabiati davrlar o'tishi bilan o'zgarib turadi: oldin o'z ma'nosida qo'llanilgan maqollar keyinchalik faqat ko'chma ma'no kasb etishi mumkin. Shunga ko'ra maqollar ikki xil:

- a) o'z ma'nosida qo'llanuvchi;
- b) o'z va ko'chma ma'noda qo'llaniluvchi;
- e) faqat ko'chma ma'noda qo'llaniluvchi.

Qaysi ijtimoiy davrda yaratilganligiga-xronologiyasiga ko'ra: Maqollar ko'plab madaniyatlar tomonidan kuzatilgan va meros bo'lib o'tgan azaliy janrdir. Bu zamonaviy hayotda qo'llanilishi mumkin bo'lgan qadimiy fikrlash usuli. Ushbu kitobdagi ba'zi maqollar ma'lum bir mamlakat yoki madaniyatning tajribalari va kuzatishlarini aks ettiradi. Ushbu maqollarni o'qish o'sha jamiyatning dinamikasini tushunishga yordam beradi.

Rozg'or, o'ttiz ikki og'zi bor. Maqol majoziy ma'noga ega. Chunki ro'zg'or tish bo'lmaydi. O'ttiz ikki bu yerda insonning tishi hisobga olingan.

Ko'p madaniyatlar tomonidan maqollar kuzatilgan va meros bo'lib qolgan azaliy janrdir. Bu hozirgi hayotda qo'llanilishi mumkin bo'lgan qadimiy fikrlash usulidir. Bugungi kunda o'zbek maqolshunosligida alifbe tartibi va mavzusiga ko'ra tasnif qilish ananasiga ikki jildlik “O'zbek xalq maqollari” (1987) va ko'p jildlik «O'zbek xalq ijodi» ruknida «O'zbek xalq maqollari” (1989) va

«O'zbek xalq maqollari» (2003) 31 hamda etimologiyasiga ko'ra Sh.Shomaqsudov va Sh.Shorahmedovlarning «Hikmatnoma» (1990) va «Ma'nolar xazinasi» (2003) «O'zbek xalq maqollari» (2005) to'plamlarini tuzishda amal qilingan.

Do'stga zor qilma, Nomardga — muhtoj. Maqolda insonni muhtojlik qilmaslikka chorlaydi. Avvalo o'ziga ishonib doimo harakatda bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Usmanova Sh. «Lingvokulturologiya» fanidan ma'ruzalar kursi. - Toshkent, 2014.
2. O'zbek xalq maqollari. – Toshkent: Sharq 2012.
3. Красных В.В. Этнопсихология лингвистика и лингвокультурология. -М.: Курслекций. Гнозис, 2002.
4. Siedl J., McMordie W. English Idioms and How to Use them. – M., 1983. 265-p.
5. Taylor A. The Proverb. –Harvard University Press, 1985. –234 p.
6. Swan M., Walter C. English Grammar. – Cambridge: Cambr.Univ. Press, 1990. – 152 p.
7. Rahimov A. Tilni paradigmalar asosida o'rganish muammolari «o'zbek tili va adabiyoti» jurnali, 2012/2.
8. Madayev O. O'zbekxalqog'zakijodi. -T.: Mumtozso,,z, 2010.
9. Arora S. The Perception of Proverbiality. De Proverbio. 1984.– 244p.
10. В. А. Маслова. Лингвокультурология: Учебное пособие. -М.: Издательский центр «Академия», 2001.
11. Hojiyev A., Nurmonov A. Hozirgi o'zbek tili faol so'zlarining izohli lugati. – T.: Sharq, 2001.
12. Oxford Concise Dictionary of Proverbs. Oxford University Press, 2003. – 364p.
13. <http://www.oxfordhouse.com>
14. <http://www.yourdictionary.com>
15. <http://www.english-zone.com>
16. <http://www.longman.com>
5. <http://www.encarta.com>

UDC 82(05)

THE MAIN TYPES OF METAPHOR IN ENGLISH POETRY

N.S.Qobilova, PhD, Bukhara State University, Bukhara

M.T.Khasanova, master's student, Bukhara State University, Bukhara

Annotatsiya. *Metafora she'riyatning muhim qismi bo'lib, u ba'zan boshqa narsa yoki holatlarga nisbatan qo'llaniladi. Undan tushuntirish vositasi sifatida ham, nutq shakli sifatida ham, o'xshatish shakli sifatida ham foydalanish mumkin. Ushbu maqolada ingliz she'riyatida metaforalardan foydalanishning ahamiyati, misollar yordamida tushuntiriladi. Badiiy adabiyotni tahlil qilishda metafora asosiy uslub vositalaridan biri bo'lganligi uchun bu ma'lumotlar o'quvchilar uchun tushunarli bo'ladi.*

Kalit so'zlar: *metafora, o'xshatish, she'riyat, tahlil, ishora, vosita, stilistik vosita*

Аннотация. *Метафора является важной частью поэзии и иногда используется для обозначения других вещей или ситуаций. Его можно использовать как объяснительный инструмент, как фигуру речи и как форму сравнения. В этой статье на примерах объясняется важность использования метафор в английской поэзии. Поскольку метафоры являются одним из основных стилистических инструментов при анализе художественной литературы, эта информация важна для понимания учащимися.*

Ключевые слова: *метафора, сравнение, поэзия, анализ, аллюзия, прием, стилистический прием.*

Abstract. *Metaphor is an important part of poetry, and it is sometimes used to refer to other things or situations. It can be used as an explanatory tool, as a figure of speech, and as a form of simile. This article will explain the importance of using metaphors in English poetry, using examples. Because metaphors are one of the main stylistic tools in the analysis of fiction, this information is important for students to understand.*

Key words: *metaphor, simile, poetry, analysis, allusion, device, stylistic device*

Introduction. Metaphor is a figure of speech that uses words to create an image. Poets use metaphors to talk about things in a different way from how people talk about everyday things. Cognitive studies of metaphor have shown that metaphors are a part of a general conceptual system. This means that metaphors are a part of our everyday thinking, and we can learn a lot about how people think by studying how metaphors are used in poetry. Conceptual analysis is a way of studying poetry that looks at the way metaphors are used to create a perfect style. This is done by understanding the concept behind the metaphor, and then translating it into a simpler language that a child can understand [1]. Conceptual meaning is at the heart of this poem, and it is expressed through the placement of meaning options. Metaphor is often used to provide an aesthetic experience,